

Deula Hildesheim GmbH
Gemeinnützige Gesellschaft
für Aus- und Weiterbildung

Unser Wissen – Ihr Erfolg

Internationale
Lehranstalt für
Landwirtschaft
Umwelt und Technik
Berlin-Brandenburg
e.V.

Projekt nr 2011-1-PL-LEO03-19284
finansowany ze środków Wspólnot Europejskich
w ramach programu Leonardo da Vinci

Alternatywne źródła dochodów ludności na terenach wiejskich szansą ich rozwoju

Program zajęć dodatkowych

dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych

Opracowanie programu:

mgr Wiktoria Rusyn – Myszor – Zespół Szkół Rolnicze Centrum Kształcenia Ustawicznego
w Żarnowcu

mgr Iwona Bartos – Zespół Szkół Rolnicze Centrum Kształcenia Ustawicznego w Żarnowcu

Projekt zrealizowano we współpracy z:

**Internationale Lehranstalt für Landwirtschaft
Umwelt und Technik - Berlin –Brandenburg e.V.**
DEULA Nienburg
DEULA Hildesheim

Brwinów – 2012-2013

Beneficjent:

Krajowe Centrum Edukacji Rolniczej w Brwinowie

Dyrektor KCER – Wojciech Gregorczyk

EUROPEJSCY PARTNERZY ZAGRANICZNI:

Internationale Lehranstalt für Landwirtschaft Umwelt und Technik

Berlin –Brandenburg e.V. - Dyrektor – Walter Siegmund

DEULA Nienburg – Dyrektor – Bernd Antelmann

DEULA Hildesheim – Dyrektor – Klaus Schröter

Publikacja powstała w wyniku projektu zrealizowanego przy wsparciu finansowym Komisji Europejskiej w ramach programu „Uczenie się przez całe życie”. Publikacja odzwierciedla jedynie stanowisko autorów. Komisja Europejska ani Narodowa Agencja nie ponoszą odpowiedzialności za umieszczoną w niej zawartość merytoryczną ani za sposób wykorzystania zawartych w niej informacji.

Projekt nr 2011-1-PL-LEO03-19284

Alternatywne źródła dochodów ludności na terenach wiejskich szansą ich rozwoju

**zrealizowany ze środków Wspólnot Europejskich
w ramach programu Leonardo da Vinci**

Konsultacja metodologiczna:

Marek Rudziński

**KRAJOWE CENTRUM EDUKACJI ROLNICZEJ w BRWINOWIE,
ul. Pszczelińska 99, 05-840 Brwinów**

„Projekt został zrealizowany przy wsparciu finansowym Komisji Europejskiej w ramach programu „Uczenie się przez całe życie”

I	Wstęp	6
II	Efekty kształcenia i materiał nauczania	8
III	Propozycje metod sprawdzania i oceny osiągnięć edukacyjnych ucznia	13
IV	Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu	14
VI	Literatura	16

I. WSTĘP

Wymiana doświadczeń w ośrodkach niemieckich przyczyniła się do opracowania programu nauczania, który może być realizowany przez nauczycieli w ramach dodatkowej godziny, wynikającej z Ustawy Karta Nauczyciela. Dla uczniów będą to zajęć dodatkowe. Propozycja nazwy programu jest zbieżna z tytułem zrealizowanego projektu, opracowanego pakietu materiałów dydaktyczno-szkoleniowych, pt.: „Alternatywne źródła dochodów ludności na terenach wiejskich szansą ich rozwoju”.

Program nauczania jest zgodny z rozporządzeniem MEN z dnia 21 czerwca 2012 r. w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników. Wyodrębniono w nim uszczegółowione efekty kształcenia, , które powinny być osiągnięte przez ucznia w procesie kształcenia, propozycje kryteriów oceny i metody sprawdzania tych osiągnięć, opis sposobu osiągnięcia uszczegółowionych efektów kształcenia, i opis warunków, w jakich program powinien być realizowany.

Program „Alternatywne źródła dochodów ludności na terenach wiejskich szansą ich rozwoju” stwarza możliwość nabycia umiejętności oraz poszerzenia wiedzy i umiejętności organizacji dodatkowej działalności na wsi. Poznanie możliwości prowadzenia działalności nierolniczej na terenach wiejskich może przyczynić się do ich rozwoju poprzez wprowadzanie na nich nowych rozwiązań. W konsekwencji program może przyczynić się do rozwoju nowych inicjatyw gospodarczych i społecznych na terenach wiejskich.

Uszczegółowione efekty kształcenia i odpowiadające im treści kształcenia zostały zawarte w ośmiu działach programowych:

1. Przetwórstwo owoców, warzyw, płodów rolnych
2. Dystrybucja bezpośrednia produktów z gospodarstw
3. Świadczenie usług transportowych i komunalnych
4. Organizacja aktywnej rekreacji, odpoczynku, agroturystyki
5. Opieka osób starszych
6. Produkcja biopaliw
7. Przetwórstwo odpadów i biomasy na cele energetyczne
8. Alternatywne źródła energii jako możliwości do rozwoju obszarów wiejskich

Taki program zapewnia przedstawienie uczniom możliwości pozyskania dodatkowych źródeł dochodu na terenach wiejskich i odejście od tradycyjnego stereotypu gospodarstwa, zapewniając dodatkowe miejsca pracy dla absolwentów szkół rolniczych. Konstrukcja programu zapewnia stworzenie możliwości wielopłaszczyznowego zapoznania się z problematyką alternatywnych źródeł dochodów. Szczególne znaczenie nadano w programie problematyce produkcji i wykorzystania biomasy. Produkcja materiałów, które mogą być poddawane dalszej przeróbce na cele energetyczne, stwarza dodatkowe możliwości w produkcji rolniczej, co ma szansę przyczynić się do rozwoju gospodarczego i społecznego na terenach wiejskich.

Program może być wykorzystywany w realizacji zajęć dodatkowych we wszystkich zawodach związanych z infrastrukturą i produkcją rolniczą: agrobiznesem, przetwórstwem spożywczym, produkcją i przetwarzaniem żywności, zagospodarowaniem terenów rolniczych i ich promocją. Celem głównym tego programu jest wskazanie na możliwości pozyskania dodatkowych, niestandardowych źródeł dochodu dla mieszkańców polskiej wsi, np. produkcja energii odnawialnej na bazie organicznych komponentów. Wdrożenie tych zagadnień ma duże znaczenie dla ekologii, ograniczenie uzależnienia od importu konwencjonalnych surowców energetycznych.

Ponadto, program przedstawia możliwości organizacji dystrybucji bezpośredniej produktów z gospodarstw rolniczych. Dystrybucja bezpośrednia może być dla wielu gospodarstw nowym rozwiązaniem prowadzącym do polepszenia ich statusu materialnego.

Kolejnym punktem programu jest bardzo aktualny problem opieki nad osobami starszymi. Zdrowotne i psychologiczne problemy starzenia się i niepełnosprawności są nieodłącznym elementem życia w starzejącej się Europie. Opanowanie zasad wspierania osób starszych i niepełnosprawnych zwiększy atrakcyjność potencjalnego pracownika na obecnym rynku pracy.

W zakresie przetwórstwa owoców, warzyw i płodów rolnych bardzo istotną zmianą zachodzącą w ostatnich latach jest realny dostęp do rynków UE, co powoduje większą opłacalność, większy komfort pracy poprzez dostęp do nowoczesnych maszyn i urządzeń, nowych technologii.

Ciekawym rozwiązaniem dla terenów wiejskich jest także coraz popularniejsza w ostatnich latach agroturystyka. Organizacja czasu wolnego na terenach wiejskich, rekreacji i aktywnego odpoczynku może również stanowić alternatywne źródło dochodów ludności na terenach wiejskich.

II. EFEKTY KSZTAŁCENIA I MATERIAŁ NAUCZANIA

Główne efekty kształcenia, jakie powinny być osiągnięte przez ucznia to:

- opanowanie przez ucznia ogólnej wiedzy z zakresu możliwości prowadzenia alternatywnej, w szczególności nierolniczej działalności gospodarczej na terenach wiejskich,
- przygotowanie ucznia do życia w warunkach współczesnego świata i funkcjonowania na zmieniającym się rynku pracy,
- kształtowanie przez ucznia umiejętności zrozumienia, wykorzystania i refleksyjnego przetwarzania tekstów, prowadzącej do osiągnięcia własnych celów, rozwoju osobistego oraz aktywnego uczestnictwa w życiu społeczeństwa,
- kształtowanie umiejętności wykorzystania wiedzy o charakterze naukowym do identyfikowania i rozwiązywania problemów, a także formułowania wniosków opartych na obserwacjach empirycznych dotyczących przyrody lub społeczeństwa,
- kształtowanie umiejętności sprawnego posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjnymi i komunikacyjnymi,
- kształtowanie umiejętności wyszukiwania, selekcjonowania i krytycznej analizy informacji,
- kształtowanie umiejętności pracy zespołowej.

Program zajęć dodatkowych „Alternatywne źródła dochodów ludności na terenach wiejskich szansą ich rozwoju” jest przeznaczony do realizacji w wymiarze 1 godziny tygodniowo (np. w ramach godziny dodatkowej wynikającej z art. 42 KN) w trzeciej lub czwartej klasie technikum czteroletniego, drugiej lub trzeciej klasie zasadniczej szkoły zawodowej. W przypadku większej liczby godzin dydaktycznych, wynikających z organizacji pracy szkoły należy poszerzyć zagadnienia zgodnie z zainteresowaniami uczniów, specyfiki regionu szkoły.

Lp.	Dział nauczania	Proponowana liczba godzin
1.	Przetwórstwo owoców, warzyw, płodów rolnych	4
2.	Dystrybucja bezpośrednia produktów z gospodarstw	4
3.	Świadczenie usług transportowych i komunalnych	4
4.	Organizacja aktywnej rekreacji, odpoczynku, agroturystyki	4
5.	Opieka nad osobami starszymi	4
6.	Produkcja biopaliw	4
7.	Przetwórstwo odpadów i biomasy na cele energetyczne	4
8.	Alternatywne źródła energii jako możliwości rozwoju terenów wiejskich	4
Razem		32

USZCZEGÓLOWIONE EFEKTY KSZTAŁCENIA I MATERIAŁ NAUCZANIA

L.p.	USZCZEGÓLOWIONE EFEKTY	MATERIAŁ NAUCZANIA
1	<p>Przetwórstwo owoców, warzyw, płodów rolnych</p> <p>Po zakończeniu procesu kształcenia uczeń powinien umieć:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zdefiniować pojęcie przetwórstwa warzyw i owoców i płodów rolnych, • wyjaśnić znaczenie warzyw i owoców w żywieniu człowieka, • sklasyfikować (gatunki) warzyw i owoców, • scharakteryzować czynniki wpływające na proces przetwarzania owoców i warzyw, • scharakteryzować grupy produktów owocowych i warzywnych, • określić substancje niebezpieczne dla zdrowia człowieka obecne w owocach i warzywach, • wyjaśnić udział Polski w przetwórstwie owoców i warzyw na tle innych krajów UE, • scharakteryzować owoce i warzywa uwzględniając technologię uprawy i możliwości przetworzenia, • wskazać szanse i zagrożenia wynikające z uruchomienia przetwórnicy warzyw, owoców. 	<p>Podstawowe pojęcia dotyczące przetwórstwa owoców i warzyw. Właściwości odżywcze owoców i warzyw. Czynniki wpływające na proces przetwarzania owoców i warzyw. Technologie uprawy i możliwości przetworzenia owoców i warzyw. Uwarunkowania do uruchomienia przetwórnicy warzyw, owoców.</p>
2	<p>Dystrybucja bezpośrednia produktów z gospodarstw</p> <p>Po zakończeniu procesu kształcenia uczeń powinien umieć:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić pojęcie dystrybucji i kanałów dystrybucyjnych, • rozróżnić i scharakteryzować rodzaje kanałów dystrybucyjnych, • scharakteryzować zalety i wady sprzedaży bezpośredniej dla producenta i konsumenta, • ustalić rodzaj kanału dystrybucyjnego do rodzaju prowadzonej działalności, • określić regulacje prawne dotyczące wymagań higienicznych i weterynaryjnych, jakie powinny być spełnione przy produkcji i przez produkty pochodzenia zwierzęcego przeznaczone do sprzedaży bezpośredniej i wymagania higieniczne i weterynaryjne dla miejsc prowadzenia tej sprzedaży, • wyjaśnić działania marketingowe sprzyjające sprzedaży bezpośredniej, • scharakteryzować znaczenie opakowania produktu przy sprzedaży bezpośredniej, • wyjaśnić znaczenie firm transportowych przy sprzedaży bezpośredniej, 	<p>Podstawowe pojęcia dotyczące dystrybucji i kanałów dystrybucyjnych. Regulacje prawne dotyczące wymagań podczas sprzedaży artykułów żywnościowych. Działania marketingowe sprzyjające sprzedaży bezpośredniej. Nowoczesne technologie komunikacyjne w sprzedaży bezpośredniej.</p>

„Projekt został zrealizowany przy wsparciu finansowym Komisji Europejskiej w ramach programu „Uczenie się przez całe życie”

	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić możliwości wykorzystania nowoczesnych technologii komunikacyjnych przy sprzedaży bezpośredniej, • określić możliwości wykorzystywania agroturystyki w celu zwiększenia atrakcyjności sprzedaży bezpośredniej 	
3	<p>Świadczenie usług transportowych i komunalnych</p> <p>Po zakończeniu procesu kształcenia uczeń powinien umieć:</p> <ul style="list-style-type: none"> • określić możliwość wykorzystania usług transportowej poza gospodarstwie rolnym, • scharakteryzować znaczenie usług transportowych w działalności rolnej, • scharakteryzować specyfikę transportu wewnętrznego i zewnętrznego (terminowość, szybkość, możliwość ograniczania powierzchni magazynowych, bezpieczeństwo ładunku), • określić czynniki wpływające na koszty świadczenia usług transportowych, • scharakteryzować usługi komunalne, • wyjaśnić istotę utrzymania zimowego ciągów komunikacyjnych – jako możliwości podjęcia działalności w zakresie usług komunalnych, • określić uwarunkowania pielęgnacji terenów zieleni – jako możliwości podjęcia działalności w zakresie usług komunalnych, • scharakteryzować zasady grupowego użytkowania maszyn, • scharakteryzować możliwości świadczenia usług w zakresie: zarządzania, doradztwa, wykonywania zabiegów specjalistycznych dla zwierząt. 	<p>Podstawowe pojęcia dotyczące wykonywania usług.</p> <p>Uwarunkowania wykonywania usług transportowych.</p> <p>Możliwości w zakresie świadczenia usług komunalnych dla mieszkańców terenów wiejskich, podmiejskich.</p> <p>Koszty wykonywania poszczególnych usług.</p> <p>Formy użytkowania maszyn, ich udostępniania, wykonywania usług specjalistycznych.</p>
4	<p>Organizacja aktywnej rekreacji, odpoczynku, agroturystyki</p> <p>Po zakończeniu procesu kształcenia uczeń powinien umieć:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić istotę pojęcia agroturystyki, • określić czynniki środowiskowe sprzyjające prowadzenia agroturystyki, • zidentyfikować szanse i zagrożenia dla prowadzenia agroturystyki wynikające ze specyfiki regionu, • określić formy organizacyjne prowadzenia agroturystyki, • wyszukać regulacje prawne dotyczące prowadzenia gospodarstwa agroturystycznego, • określić możliwości uzyskania wsparcia 	<p>Podstawowe pojęcia dotyczące aktywnej rekreacji, odpoczynku, agroturystyki.</p> <p>Uwarunkowania wykonywania usług agroturystycznych.</p> <p>Możliwości regionu w zakresie świadczenia usług agroturystycznych.</p> <p>Koszty wykonywania poszczególnych usług,</p>

„Projekt został zrealizowany przy wsparciu finansowym Komisji Europejskiej w ramach programu „Uczenie się przez całe życie”

	<p>finansowego na uruchomienie i prowadzenie działalności agroturystycznej,</p> <ul style="list-style-type: none"> • określić możliwości uatrakcyjnienia agroturystyki poprzez organizację czasu wolnego, organizację okolicznościowych uroczystości itp., • wyjaśnić pojęcie aktywnej rekreacji, • scharakteryzować sposoby realizacji aktywnej rekreacji w zależności od wieku i upodobań klientów, • zastosować działania marketingowe w agroturystyce, • opracować założenia do sporządzenia biznesplanu dla projektowanego gospodarstwa agroturystycznego, • wyjaśnić rolę i formy reklamy w prowadzeniu gospodarstwa agroturystycznego. 	<p>organizacji imprez turystycznych. Działania marketingowe w agroturystyce.</p>
5	<p>Opieka nad osobami starszymi Po zakończeniu procesu kształcenia uczeń powinien umieć:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić podstawowe pojęcia stosowane w demografii, • scharakteryzować demografię Polski i Europy, • wyjaśnić pojęcie polityki społecznej, • scharakteryzować cechy osoby wykonującej zawód opiekuna osób starszych, • określić usługi kierowane do osób starszych, • scharakteryzować instytucje wspierające osoby starsze, • wyjaśnić istotę i zakres działalności Europejskiej Platformy Ludzi Starszych, • scharakteryzować obszary pomocy osobom starszym (wsparcie moralne, psychiczne, finansowe, rzeczowe, edukacyjne, kulturowe, duchowe) • rozróżnić organizacje pozarządowe wspierające osoby starsze, • określić fizyczne i psychiczne zagrożenia związane ze świadczeniem opieki nad starszymi oraz metody zapobiegania im. 	<p>Podstawowe pojęcia stosowane w demografii. Zawód – opiekun osoby starszej. Usługi kierowane do osób starszych. Obszary pomocy osobom starszym. Organizacje pozarządowe wspierające osoby starsze. Zagrożenia związane ze świadczeniem opieki nad starszymi oraz metody zapobiegania im</p>
6	<p>Produkcja biopaliw Po zakończeniu procesu kształcenia uczeń powinien umieć:</p> <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować sytuację Polski, Europy i świata w zakresie podaży, popytu i dystrybucji paliw, • wyjaśnić pojęcie odnawialnych źródeł energii, • wyjaśnić rolę odnawialnych źródeł energii we współczesnym świecie, 	<p>Sytuacja energetyczna Polski, Europy i świata w zakresie podaży, popytu i dystrybucji paliw. Podstawowe pojęcia dotyczące odnawialnych źródeł energii. Źródła energii odnawialnej. Biopaliwa – produkcja, ograniczenia w stosowaniu.</p>

„Projekt został zrealizowany przy wsparciu finansowym Komisji Europejskiej w ramach programu „Uczenie się przez całe życie”

	<ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować emisyjne i nieemisyjne źródła energii odnawialnej, • wyjaśnić pojęcie biopaliwa, • rozróżnić i scharakteryzować biopaliwa płynne i ciekłe, • rozróżnić i scharakteryzować rośliny energetyczne, surowce do produkcji biopaliw, • wyjaśnić zalety i uwarunkowania wynikające ze stosowania biopaliw, • wyjaśnić szanse i zagrożenia wynikające z wykorzystania biopaliw w Polsce, • określić regulacje prawne dotyczące OZE oraz formy wsparcia finansowego w zakresie ich produkcji, • scharakteryzować proces wytwarzania wybranych biopaliw. 	Regulacje prawne dotyczące OZE oraz formy wsparcia finansowego w zakresie produkcji OZE.
7	<p>Przetwórstwo odpadów i biomasy na cele energetyczne</p> <p>Po zakończeniu procesu kształcenia uczeń powinien umieć:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić pojęcie i skład chemiczny biogazu, • określić możliwości zastosowania biogazu, • scharakteryzować rozwój biogazowni w Polsce, • określić substraty do produkcji biogazu, • wyjaśnić uwarunkowania lokalizacji biogazowni, • wyjaśnić proces fermentacji, • scharakteryzować uwarunkowania produkcji biogazu, biomasy. 	<p>Pojęcie i skład chemiczny biogazu, możliwości zastosowania biogazu.</p> <p>Rozwój biogazowni w Polsce.</p> <p>Substraty do produkcji biogazu.</p> <p>Uwarunkowania lokalizacji biogazowni.</p> <p>Proces fermentacji.</p> <p>Uwarunkowania produkcji biogazu, biomasy.</p>
8	<p>Alternatywne źródła energii jako możliwości do rozwoju obszarów wiejskich</p> <p>Po zakończeniu procesu kształcenia uczeń powinien umieć:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić pojęcie alternatywnych źródeł energii, • określić możliwości zastosowania alternatywnych źródeł energii, • scharakteryzować rozwój alternatywnych źródeł energii w Polsce, • wyjaśnić uwarunkowania lokalizacji elektrowni wiatrowych, • wyjaśnić procesy w ogniwach fotowoltaicznych, • scharakteryzować uwarunkowania zastosowań układów hybrydowych do produkcji energii. 	<p>Podstawowe pojęcia z zakresu alternatywnych źródeł energii.</p> <p>Możliwości zastosowania alternatywnych źródeł energii.</p> <p>Rozwój alternatywnych źródeł energii w Polsce.</p> <p>Uwarunkowania lokalizacji elektrowni wiatrowych.</p> <p>Procesy w ogniwach fotowoltaicznych.</p> <p>Układy hybrydowe do produkcji energii.</p>

III. Propozycje metod sprawdzania i oceny osiągnięć edukacyjnych ucznia

System oceniania i sprawdzania osiągnięć edukacyjnych ucznia powinien być zgodny z wewnątrzszkolnym systemem oceniania. Powinien spełniać rolę dostarczania informacji uczniowi o poziomie jego osiągnięć, a dla nauczyciela stanowić informację zwrotną.

Z uwagi na fakt, iż program nauczania „Alternatywne źródła dochodów ludności na terenach wiejskich szansą ich rozwoju” nie służy realizacji przedmiotów obowiązkowych, zaleca się wykorzystywanie głównie funkcji motywującej oceniania – nagradzania, systemu zachęt.

Aby zweryfikować poziom osiągnięć uczniów, proponuje się wykorzystać pisemną oraz ustną formę sprawdzenia wiedzy (test, odpowiedź). Uczniowie powinni w ramach realizacji programu przygotować analizę SWOT oraz biznesplan, które również powinny podlegać ocenie. Wskazane jest przygotowanie tych dokumentów przez uczniów w grupach.

Warunkiem koniecznym jest poinformowanie uczniów o wymaganiach programowych. Wymagania te można opracować, wykorzystując zaproponowane uszczegółowione efekty. Staną się one wymaganiami, jeżeli zostaną wzbogacone o kryterium wykonalności. Do tak skonstruowanych wymagań wskazane jest zaprojektowanie kilku narzędzi pomiaru dydaktycznego w postaci testów sprawdzających wiedzę i umiejętności. Aby skutecznie sprawdzić poziom opanowanych umiejętności, w projektowanych zadaniach należy zastosować jako materiał do wnioskowania i podejmowania decyzji tabele, fotografie, schematy, szablony, druki i formularze itp. Podczas prowadzonej ewaluacji wskazane jest wykorzystywanie list kontrolnych do prowadzenia samooceny przez uczniów.

Na podsumowanie możliwe jest zorganizowanie pisemnej formy sprawdzającej zorganizowanej w postaci zbliżonej do zewnętrznego egzaminu zawodowego – części praktycznej. W celu sprawdzenia, czy zamierzone cele zostały zrealizowane zaleca się przeprowadzenie ewaluacji programu nauczania. W tym celu przed rozpoczęciem zajęć należy zbadać za pomocą testu pisemnego wiedzę uczniów z zakresu określonych zagadnień. Na podstawie uzyskanych w ten sposób wyników należy dostosować do poziomu uczniów zakres tematyczny zajęć. Po zakończeniu realizacji programu należy ponownie sprawdzić poziom wiedzy uczniów, aby porównać go ze stanem sprzed realizacji zajęć. W zależności od otrzymanych wyników w programie należy wprowadzić modyfikacje pozwalające skuteczniej realizować program nauczania w przyszłości.

Uwagi dotyczące kształcenia kursowego

W czasie trwania kursu proponuje się opracować dla każdego z uczestników listę kontrolną opanowanej wiedzy i umiejętności, która pozwoli kierunkowo monitorować postępy w tym zakresie.

Na podsumowanie, w tej formie kształcenia, możliwe jest zorganizowanie pisemnego egzaminu końcowego sprawdzającego opanowaną wiedzę i umiejętności, podobnego jak w przypadku edukacji szkolnej.

IV. WSKAZÓWKI METODYCZNE DOTYCZĄCE REALIZACJI PROGRAMU

Realizując program nauczania „Alternatywne źródła dochodów ludności na terenach wiejskich szansą ich rozwoju” należy stosować różnorodne metody nauczania.

Podczas wprowadzania nowych zagadnień można zastosować metodę podającą, ale najbardziej wskazanymi są metody aktywizujące - dyskusja, burza mózgów – aby zaangażować uczniów w proces edukacyjny i sprawić, by sami doszli do wielu rozwiązań.

Podczas realizacji programu niezbędne jest korzystanie z narzędzi multimedialnych, w celu poszukiwania informacji na określone tematy. Narzędzia te wskazane będą również do zaprezentowania wyników prac uczniów w zakresie przygotowania biznesplanu.

Realizacja programu powinna być wsparta wizytami w lokalnych gospodarstwach, lub przedsiębiorstwach, których specyfika działalności pokrywa się z poruszaną tematyką w programie nauczania. Zwłaszcza zagadnienia opieki nad osobami starszymi, w związku z faktem, że dotyczą pracy z drugim człowiekiem powinny być wsparte wizytą w uniwersytecie trzeciego wieku lub domu spokojnej starości.

Realizując program należy dostosować go do potrzeb ucznia zdolnego i słabego. Wskazana jest taka organizacja zajęć, aby rozwijać umiejętność współpracy w grupach, najlepiej tak formułując grupy, aby w każdej byli uczniowie zarówno zdolni, jak i słabi.

W trakcie zajęć uczniowie powinni wykonywać ćwiczenia przygotowujące ich do podejmowania decyzji zawodowych, analizowania uwarunkowań środowiska, w którym będą mieszkać, pracować, dla którego będą wykonywać usługi.

Nauczyciel podczas zajęć powinien przybliżyć uczniom potrzeby i motywy postępowania człowieka, określić elementy analizy SWOT oraz ukształtować umiejętności do sprawnego działania w środowisku lokalnym i otoczeniu agrobiznesu, a także na lokalnym rynku pracy. Oprócz realizacji celów poznawczych należy ukształtować umiejętności z zakresu sfery zachowań emocjonalnych. Uczeń powinien umieć zachować się w różnych instytucjach i sytuacjach, zaprezentować swoje racje, poradzić sobie w sytuacjach konfliktowych itp. Poznawanie przez uczniów nowych zagadnień należy poprzeć stosowaniem środków dydaktycznych np.: filmów, folderów itp. Uczniowie powinni opanować podstawowe pojęcia i posługiwać się nimi w różnych sytuacjach.

Należy zwrócić uwagę na możliwości podjęcia działalności gospodarczej na określonym terenie oraz uświadomić uczniom możliwości osiągnięcia dodatkowych dochodów z pozarolniczych źródeł. Uczniowie powinni scharakteryzować różnorodne formy podejmowanej działalności. Po skończonym etapie nauki powinien potrafić określić koszty, przychody, podatki i dochody z działalności oraz dokonać wyboru najbardziej odpowiedniej dla siebie i swojego regionu formy. Uczniowie powinni opanować umiejętność posługiwania się podstawowymi pojęciami z zakresu działalności produkcyjnej. Wskazane jest, aby podczas zajęć uczniowie odbyli wycieczkę dydaktyczną do dobrze prosperującego przedsiębiorstwa działającego

w regionie oraz trenowali praktyczne obliczanie efektywności prowadzonej działalności.

Uczestnicy szkolenia powinni zrozumieć specyfikę terenów wiejskich, na których planują rozpocząć działalność. Powinni również podczas zajęć prowadzonych metodami aktywizującymi określić szanse i zagrożenia wybranej działalności oraz obliczyć efekty ekonomiczne.

Uwagi ogólne

W pracy przydatne są wszystkie metody zmuszające uczniów do samodzielnego myślenia oraz te preferujące pracę w grupach. Dla atrakcyjnego opanowania zestawu pojęć i definicji można wykorzystać grę dydaktyczną. Cele kształcenia w zakresie umiejętności będą osiąmane w pracy grupowej na ustalonym przykładzie działalności, a także podczas prezentacji poszczególnych projektów. Zarówno w pracy grupowej podczas opracowywania projektów oraz prezentacji będą kształtowane i prezentowane pożądane postawy. W czasie realizacji proponowanych treści niezbędny jest bliski kontakt z ośrodkami doradztwa rolniczego, izbami rolniczymi, stowarzyszeniami działającymi w terenie, które wspierają lokalną aktywność. Uczący powinien dysponować obszernym zestawem ćwiczeń. Uczniowie powinni opanować umiejętności warunkujące korzystanie z pomocy różnych jednostek zajmujących się pozyskiwaniem środków pomocy UE.

Uwagi dotyczące kształcenia kursowego

Jeżeli program będzie wykorzystywany do organizowania kształcenia kursowego to należy stosować metody odpowiednie do pracy z dorosłymi, wśród których powinny również dominować metody aktywizujące. Osoby dorosłe trudniej zmotywować do aktywności. Należy tak zaplanować zajęcia, aby umożliwić najlepsze wykorzystanie wykładów. Podczas ich wygłaszania należy stosować prezentacje multimedialne, pokazywać fragmenty filmów, demonstrować naturalne formularze dokumentów, analizować schematy pogładowe. Taki sposób prezentacji treści pozwoli na komunikowanie się z odbiorcami z wykorzystaniem różnych kanałów sensorycznych, co wpływa na podwyższenie skuteczności edukacji i zwiększenie stopnia zapamiętywania przekazywanych informacji.

5. Literatura

1. Cholewicka – Goździk K.: Marketing produktów rolno - żywnościowych. Wydanie II, Warszawa 1997
2. Frymark I.: Elementy rachunkowości. WSiP, Warszawa 2003
3. Jak założyć i prowadzić własną firmę. Poradnik. AR, Kraków 2002
4. Kania J. (red.): Szkoła przedsiębiorczości czyli jak zostać młodym przedsiębiorcą. AR Kraków, 1998
5. Kiziukiewicz T., Rawicki K.: Rachunkowość małych firm. PWE, Warszawa 1999
6. Kłeczek R., Kowal W., Waniowski P., Woźniczka J.: Marketing jak to się robi. Ossolineum, Wrocław 1992
7. Kożuch A., Marcysiak A.: Podstawy ekonomiki agrobiznesu. Część 1 i 2. WSiP, Warszawa 2000
8. Padurek B.: Uprozczone formy rachunkowości - zestaw ćwiczeń. Wyd. Bożeny Padurek, Wrocław 2008
9. Pitraszewski M.: Wybrane zagadnienia z biznesu; Wyd. eMPi², Poznań 1998
10. Wilkin, J., Nurzyńska, I.: Polska wieś 2008. raport o stanie wsi. FDPA, Warszawa 2008
11. Wiśniewski A.: Marketing. WSiP, Warszawa 1995
12. Zbiory ćwiczeń według uznania nauczyciela
13. Zbiór przepisów prawnych

Wykaz literatury należy na bieżąco aktualizować, uwzględniając nowe pozycje wydawnicze